

Rerum Naturalium Fragmenta No. 98

<i>Jaskó Sándor: A Jósua patak felső völgyének geológiai leírása</i>	3
<i>Szemere László: A kövi rigó</i>	23

Budapest
1937

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Debrői-u. 15

A Jósva patak felső völgyének geológiai leírása

Írta: Jaskó Sándor.*

A Gömör-Tornai mészkővidék nagy részét Böckh H. (1) és Vitális J. (7) majdnem harminc évvel ezelőtt vette fel geológiailag. Sajnos csak az északi térképlapokat dolgozták fel, a karsztvidék 4665 sz. térképre eső részét már nem. Keleten csatlakozik hozzájuk Pálffy M. a Rudabányai-hegységet leíró munkája (5).

Dél felől, a sajóvölgyi neogén medence irányából pedig Schréter Z. haladt egész Jósvafőig, hogy kapcsolatba jusson a fent említett felvételekkel (6). Nevezett munkák nem ölelik fel az egész karsztvidéket, hanem egy nagyjából háromszög alakú, körülbelül 100 km² nagyságú terület: Jósvafő, Teresznye, Szin és Petri községek vidéke, feldolgozatlanul maradt a felvételezett területek közé ékelve.

Erről a vidékről több, mint hatvan éve egyetlen feljegyzésünk sincs a geológiai irodalomban. Támponcot csupán Foeterle felvétele s rövid jelentéseinek idevonatkozó pár sora (2), valamint Hochstetter vázlatos úti jegyzete (3) nyújt.

Szinte meglepő tény, hogy csonka-hazánk egyik geológiailag legérdekesebb és feltárásokban bővelkedő vidéke mostanáig geológiai szempontból ismeretlen.

A hiány pótlására Schréter Z. felvételéhez csatlakozva és feljegyzéseit követve**, a kérdéses területnek kb. egyharmadát bejártam és térképeztem 1935 nyarán. Munkám eredményeiről a következőkben számolhatok be.

Alsó triász.

A Jósva patak völgye alsó triász képződményekben fejlődött ki. Petriből Jósvafő felé haladva az új országút bevágásaiban szinte megszakítás nélkül kitűnő feltárásban keresztezzük a rétegsort öt kilométeres útszakaszon. Petri községből nyugat felé kiindulva werfeni rétegek lemezes, szilánkos mészkövet látjuk, melyre egységes kifejlődésű 200 m vastag agyagmárga települ.

Ez utóbbi fedőjében Jósvafő környékén nagy kiterjedésben campilli lemezes mészkövek települnek, helyenként kloritos, agyagpalás, betelepülésekkel s vastagságuk az 5–600 m-t is meghaladja.

a) Szilánkos mészkő. A seisi emelet legmélyebbnek ismert tagja a Petri Ny-i végén a malomnál jól feltárt, de a dél felé elterülő lapos dombok barna agyaga alól is több helyen előbukkanó, kalciterekkel átjárt, szürke színű, lemezes, szilánkos mészkő, amely aránylag nyugodt települése ellenére is erősen metamorfizált kőzet.

Igen apróra töredezett lemezkéi szilánkokra esnek szét; helyenként ívesen görbült Rhizocorallium-szerű kalcitos erek hullanak ki belőle. A nagyobb kőzetdarabok réteglapjait a kőzetet átjáró erek hullámos csomóssá teszik.

b) Agyagmárga. Petritől 700 m-re Ny-ra az országúton, a szilánkos mészkő fedőjében egységes kifejlődésű agyagmárga települ. Kékesszürke, sárga és vörös padjait több kőfejtő tárja fel. A rétegfelületek olykor itt is csomósak a különböző kövületnyomoktól, de a kőzetben semmi telér nincs s nem is töredezett

úgy, mint a feküje. Az országúttól É-ra széles ívalakban búvik a felszínre, dél felé a Domolaház-hegyet valószínűleg teljesen ez alkotja (itt rosszak a feltárások); Petritől délkeletre is kibúvik néhány kisebb foltban. Jósvafő közelében még egyszer megjelenik az országút mentén a vörös agyagmárga, mely felső részeiben, sok muszkovitot tartalmazva, palás homokkőbe megy át.

1. ábra. Partfalbevágás a Jósvafő-Petri-i országút mentén.

Lm = lemezes mészkő, Ap = agyagpala.

A Jósvafő-Petrii országút É-i oldalán levő kőfejtők sárgászöld márgájából Kerekes József egy. gyakornok úr több kövületet gyűjtött, melyekből Dr. Kutassy Endre egy. m. tanár úr a következő fajokat határozta meg:*** *Turbo rectecostatus* Hauer,

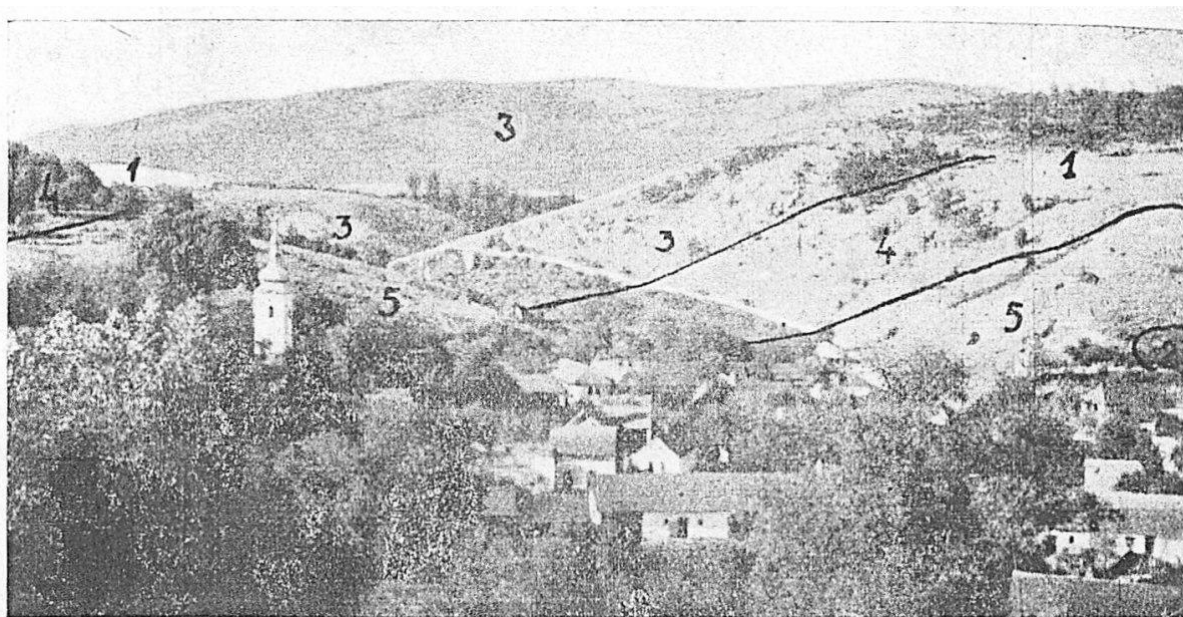
Gervilleia mytiloides Schloth., *Myophoria laevigata* Goldf.,
Anodontophora fassaensis Wism.

c) Lemezes mészkő. Vékonyan rétegezett, lemezes, sötétszürke és fekete színű, kalciterekkel bőségesen átjárt mészkövek tartoznak ide; melyek helyenként alárendelten kloritosodott szürke palákkal s gumós, barnásszürke, erősen agyagos márgákkal váltakoznak.

Aránylag ez a rétegcsoport a leggyűrtebb, a rétegek több helyen élükön állnak, másutt kaotikusan összegyűrve, kis redőkben torlódtak egymásra. A lemezes mészkő jó feltárását a Jósvafő-Petrii országút mentén találjuk meg kb. két kilométeres szakaszon, különösen a 200. és 191. magassági pontok táján, valamint Petritől ÉNy-ra a Magas-galya és a Hegytető déli lejtőjén, ahol nagy területen bukkan a felszínre. Az országút 191-es pontjától északra az átjáró kalcit telérek igen vastagok s a felszínen decimétert is meghaladó tejfehér mézspátdarabokat gyűjthetünk. Jósvafőn a falu déli szélén levő kőfejtőben másfél méteres agyagpala réteg települ a sötét lemezes mészkő közé. Hasonló agyagpalák előfordulnak a Láz-tető lejtőjén több helyen is, de mindenütt igen alárendelten.

A 364-es háromszögelési pont nyergében, az Almás-szöllőbe vezető úton, a felszínen heverő fekete lemezes-mészkő darabjainak felületén rengeteg kövület mállott ki. Leggyakoribbak *Myophoria costata* Zenk., *Myophoria Goldfussi* Alb., *Gervilleia mytilloides* Schloth. Nevezetes, hogy a M. Goldfussi már az anisusi emeletre utal, míg a többi kövületek a szittya rétegek alakjai.

A campilli lemezes mészkő legalsó rétegeit padosabb, kissé lilás árnyalatú szürke mészkő rétegek alkotják 10–15 méteres vastagságban helyenként bőven tartalmazva igen apró kövületeket. A lilás szürke mészkő váltakozó rétegekben megy át a seisi agyagmárgába.

2. ábra. Jósvafő és a Tohanya-bérc környéke.

1 = vörös agyag, 2 = forrásmészkő, 3 = középtriász fehér mészkő, 4 = középtriász (anisusi) sötétszürke mészkő, 5 = alsó triász (campilli) lemezes mészkő.

Középső triász.

Az alsó triász vékonyan rétegezett lemezes mészköveivel és paláival szemben a középső triászt igen vastagpados, gyakran alig felismerhető rétegzésű tömör mészkövek alkotják. Az alsó triász képződmények a völgyekben bukkannak napvilágra, a közép-triász mészkövek a magas fennsíkokat képezik. Úgy kifejlődésük, mint elterjedésük egységes és egyszerű. A zömét fehér mészkő képezi, helyenként kristályos dolomit betelepülésekkel, a feküben vékonyabb rétegben barnássárga és sötétszür-

ke mészkő telepszik, mely helyenként éles határ nélkül megy át a campilli lemezes mészkőbe.

1. Anisusi emelet.

a) Vastagpados, sötétszürke mészkő. A középső triász legalsó tagja vastagpados, sötétszürke, olykor egész fekete mészkő. E képződmény legjobb feltárásait a Baradla-barlang jósvafői ágában, valamint a bele vezető mesterséges táróban látni. Itt a kőzet tömör, fehér mészpát erekkel átjárt, ritkán vékony fehér színű rétegek is települnek közé. A barlangbejárat előtt Schréter Z. (6) dolomitos részeket is talált benne.

A kecsi völgy baloldalán északnak dőlő rétegei vöröses fekete színűek. Az egyetlen kövületet, egy hatalmas tömeges koralt Jósvafőtől északra találtam benne. A Magas-galya oldalában pásztája megvékonyodik, olykor alig felismerhető.

Jellegzetes vastag tömör padjai élesen elütnek az alsó triász lemezes mészkőtől, de mint már előbb hangsúlyoztam, réteghatáruk nem éles. Megnehezíti az elkülönítést az is, hogy a lemezes mészkőben, valószínűleg a közepe táján, hasonló, tömör, karsztosodásra hajlamos vastagpados részletek jelennek meg.

b) Sárgásbarna mészkő. A Magas-galya oldalában a 341-es magassági ponttól északra világos sárgásbarna színű, vékonyabban padozott, olykor kristályos mészkő jelenik meg. Kelet felé vékony sávban követhető a közép-triász fehér mészkő feküjében. A 327-os pont körül ez fedi a dombtetőt. Az Almászölő délkeleti oldalán kőzettanilag teljesen hasonló, sok apró fekete színű kagylócskát, főképp Myophoriákat tartalmazó sár-

ga mészkőrétegek települnek az alsó triász lemezes mészkőve fölé. Az innen meghatározott fajok a következők: *Myophoria laevigata* Zieth., *Myophoria laevigata* Zieth. var. *elongata* Phil., *Gervilleia mytilloides* Schloth., *Gervilleia Albertii* Goldf.

Recoaro mészkő. A középtriász fehér mészkővének Schréter Z. (6) által kimutatott legalsó szintje nem különíthető el a fiatalabb tagoktól. Valószínűleg alárendeltebb kifejlődés, mint Aggtelek környékén.

2. Ladin emelet.

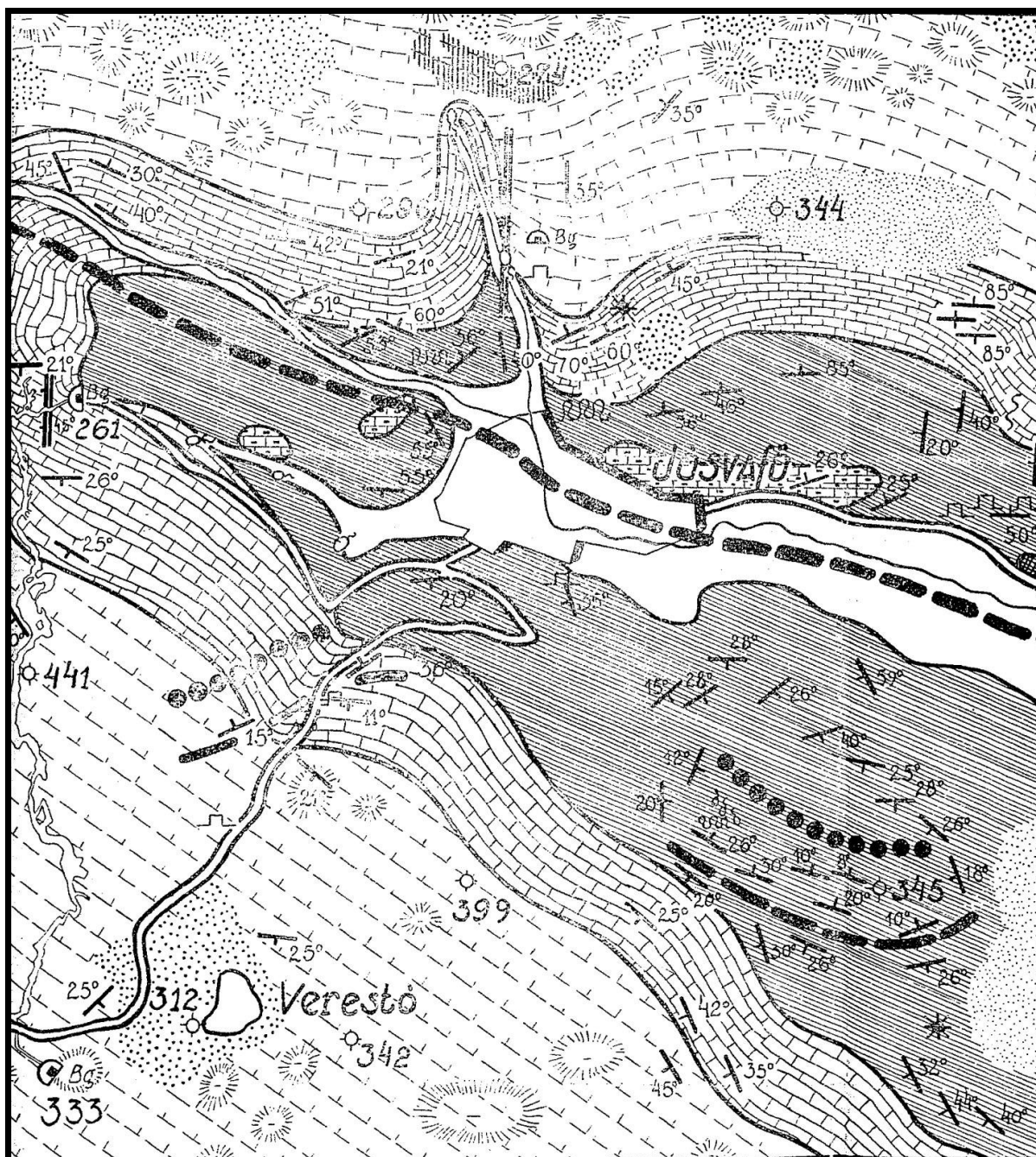
a) Diploporás mészkő. A fehér és világosszürke mészkő legnagyobb része ide tartozik. Hatalmas, több száz méter vastagságú rétegsorozata összefüggően uralja a karsztfennsíkakat. Mészégetésre időszakosan fejtik kis gödrökben. Tömött, olykor teljesen padozatlan kőzet, szilánkosan törik, Diploporák fordulnak benne elő.

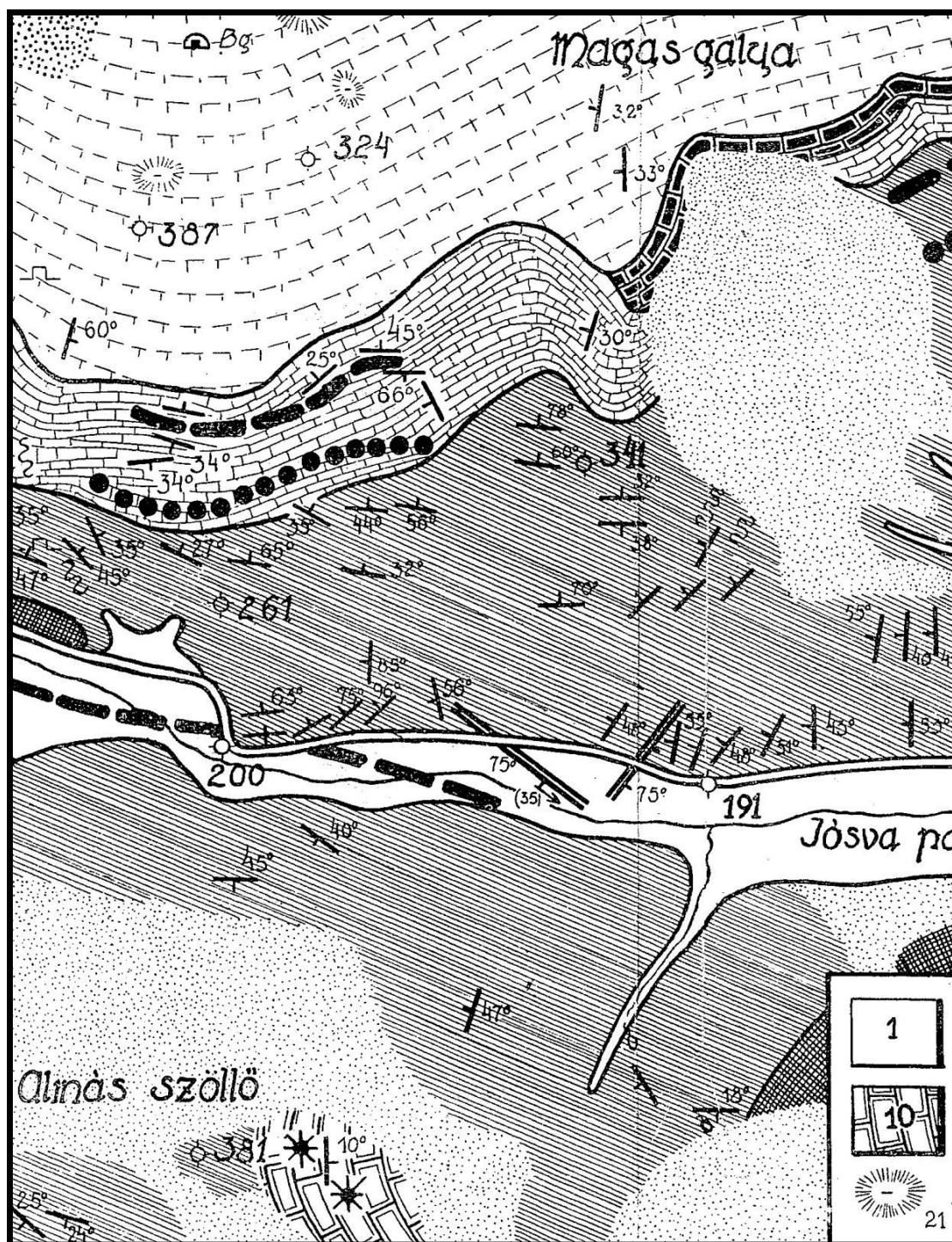
Mindenütt erősen karsztosodott felületű, úgy, hogy a csapás, dőlés legtöbb helyen felismerhetetlen. A középtriász fehér mészkőve a vidék tulajdonképpeni karsztkőzete. A dolinák, barlangok, így az Aggteleki-barlang legnagyobb része, benne képződtek.

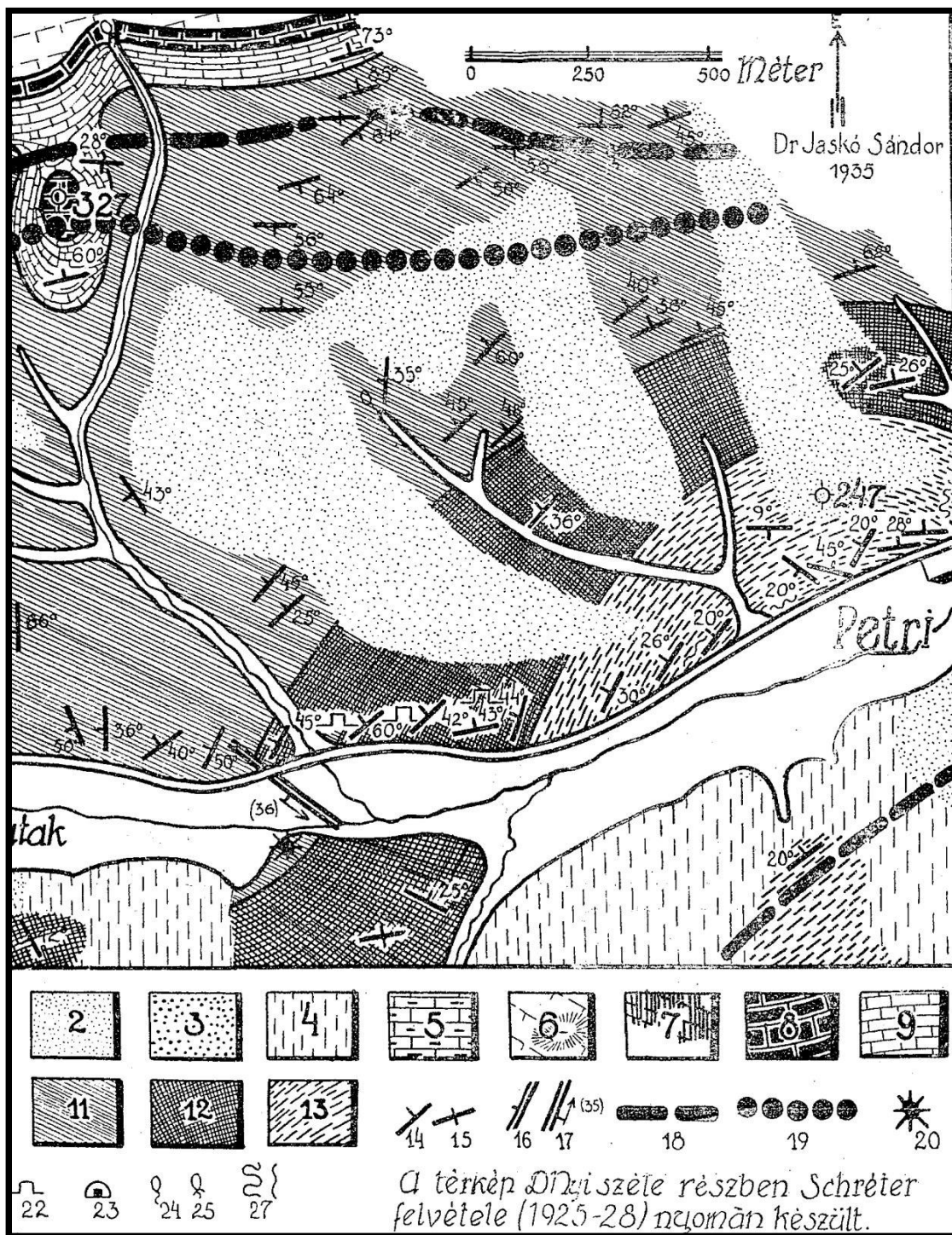
b) Dolomit. A fehér-világosszürke mészkőben keskeny lencseszerű dolomit betelepülések fordulnak el. Jósavó közelében a Tohanya-bérc 247-es pontja körül fehér színű, kristályos szemcsés dolomit van. Északabbra a Nagyoldal-hegy tövében sárgás-szürke, porló dolomit található. Itt kisebb gödrökben útépitéshez fejtik.

A Jósua-völgy felső szakaszának földtani térképe.

1. Holocén.
2. Pleisztocén barna agyag.
3. Pleisztocén vörös agyag (terra-rossa).
4. Pleisztocén lösz.
5. Neogén forrásmészkö.
6. Közép triász fehér és világosszürke mészkő.
7. Közép triász (ladin) fehér dolomit.
8. Közép triász (ladin) sárga dolomit.
9. Közép triász (anisusi) sötétszürke mészkő.
10. Középtriász sárga mészkő kövületekkel.
11. Alsó triász, campilli lemezes mészkő.
12. Alsó triász, márgapala.
13. Alsó triász, szilánkos mészkő.
14. dőlés.
15. élére állított rétegek.
16. vető.
17. vető horizontális eltolódással.
18. antiklinális tengely.
19. szinklinális tengely.
20. kövületlelőhely.
21. dolina.
22. kőfejtő, kavicsgödör.
23. barlang.
24. forrás.
25. bővizű karsztforrás.
- 26-27. gyűrt rétegek.

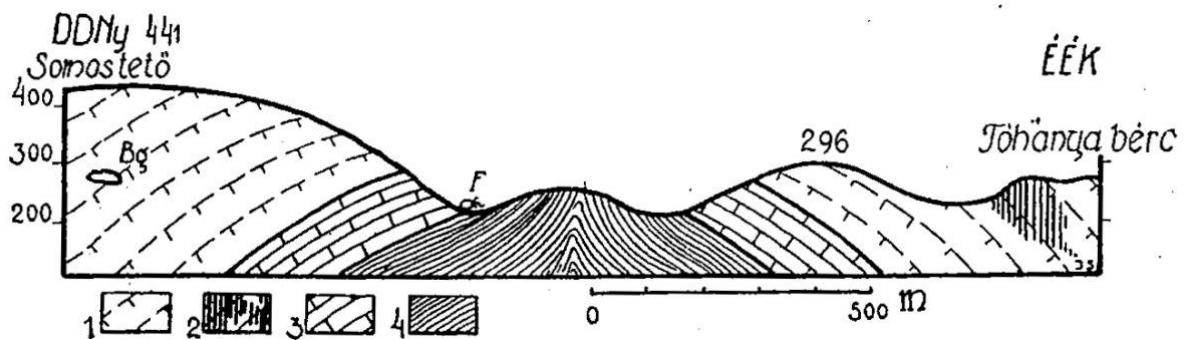

A különböző lelőhelyekről felsorolt fajok nem teljesen elegendők a pontos rétegtani taglaláshoz, de a szomszédos területek megfelelő képződményeivel összehasonlítva mégis elkülöníthetők alemeletekre a triász képződmények. Tekintetbe véve, hogy az egész Gömör-Tornai mészkővidékről alig 24 faj volt ismeretes, s területünkről pedig egyetlen kövületről sem tudunk, azt hiszem a felsorolt néhány adat is fontos támpontot nyújthat a további kutatásokhoz.

Harmad és negyedkori fedőrétegek.

A triázképződmények fedőjében helyenként fiatal rétegek jelennek meg. Leginkább az alapkőzet anyagának másodlagos felhalmozódásai. Nem vastagok, de eltakarva az alattuk levő rétegeket, megnehezítik a hegyszerkezet felismerését.

4. ábra.

1 = középtriász fehér és világosszürke mészkő, 2 = dolomit (ladin),
3 = anisusi sötétszürke mészkő, 4 = campilli lemezes mészkő.

Forrásmész a lemezes mészkő területén. Jószaő környékén sárgás, szürkés mészkő fordul el a felszínen nagy tömegben. Alsó részeiben a lemezes mészkő szegletes darabjait zárja magába.

Feljebb erősen lyukacsos, néha sejtes szerkezetű. A csillogó kristályos alapanyagban, olykor ugyancsak kristályos tömeg, üregkitöltésnek látszanak. Mikroszkóp alatt ezek a részek finom kalcitkristálykák földes anyaggal szennyezett halmazának ismerhetők fel. Bár a kőzet erősen likacsos, mégis ellenálló és helyenként nagy sziklákat alkot, s főleg a térszín alacsonyabb pontjain található, szabálytalanul elterülő foltokban. Rétegek szerinti közbetelepülésben sehol sem észleltem a lemezes mészkő között s bár kövület nem került elő belőle, hasonlóság alapján neogén képződménynek tartható. Lóczy L. ugyanis teljesen hasonló körülmények között előforduló „Rauchwacke”-szerű forrásmészkövet ír le a Balaton mentén elforduló lemezes mészkő tetejéről (4, 67. o.).

Pleisztocén teraszképződményeket a barlangbejárathoz épített új autóút bevágása tárt fel több ponton. A rétegesen települt homok és kavics lerakódások valószínűleg a Baradlából hajdan ebben a szintben a napvilágra jutó barlangi patakok hordaléka gyanánt tekinthetők. A kavicstelep 255 m-es szintje pontosan megegyezik a barlang ma már szárazon álló jósvafői ágának fenékmagasságával. A Jósua völgyön lefelé kitűnően követhető a pleisztocén terasz, amely Petri felett 250 m magas és igen élesen előtűnik a terepből. Itt barna agyag borítja s kavicshordalékot nem lehet észlelni.

Lösz. Petri környékén a völgy déli oldalán borítja az erdős lejtőket. Helyenként fokozatosan barna agyagba megy át.

Vörös agyag (terra rossa) a karsztosodott területen helyenként tetemes vastagságban gyűlt össze. Schréter Z. (6) a benne talált bauxitdarabkák után a mélyedéseket feltöltött vörös agyagot kréta korúnak tartja. A nagyobb sík területeken a vörös agyagon

földet művelnek.

Pleisztocén barna agyag takarja az Almás-szőlő északi lejtőjét, a Magas-galya oldalát s a Petri fölötti teraszokat. Mint vékony szakadozott lepel fedi el a pleisztocén térszint s gyakran fokozatosan löszbe vagy vörös agyagba megy át. Általában a vörös agyag a középtriász karsztosodó mészkövén, a barna agyag pedig az alsó triász lemezes mészkövein képződik, lösz délkeleten található, ahol a márgapala bukkan nagyobb tömegben a felszínre.

Holocén. A Jósua patak lapályát átlag kétszáz méter széles alluviális feltöltés alkotja, mely vékony sávokban az oldalvölgyekbe is behúzódik. A meszes vizű patakok néhol mésztufát raknak le, így a Kecsi-völgyben, a megyehatárnál ered bő karsztforrás vize önmaga építette mésztufagáton zuhog le. A lejtőtörmelék helyenként nagy tömegben halmozódik fel, így a Jósua-fő-Szini országút 200-as pontjától északnyugatra fekvő útkavicsoláshoz ásott gödrök 6 m vastagságban tárják fel a lemezes mészkő rétegesen egymásra halmozódott kavicsait.

Tektonikai megfigyelések.

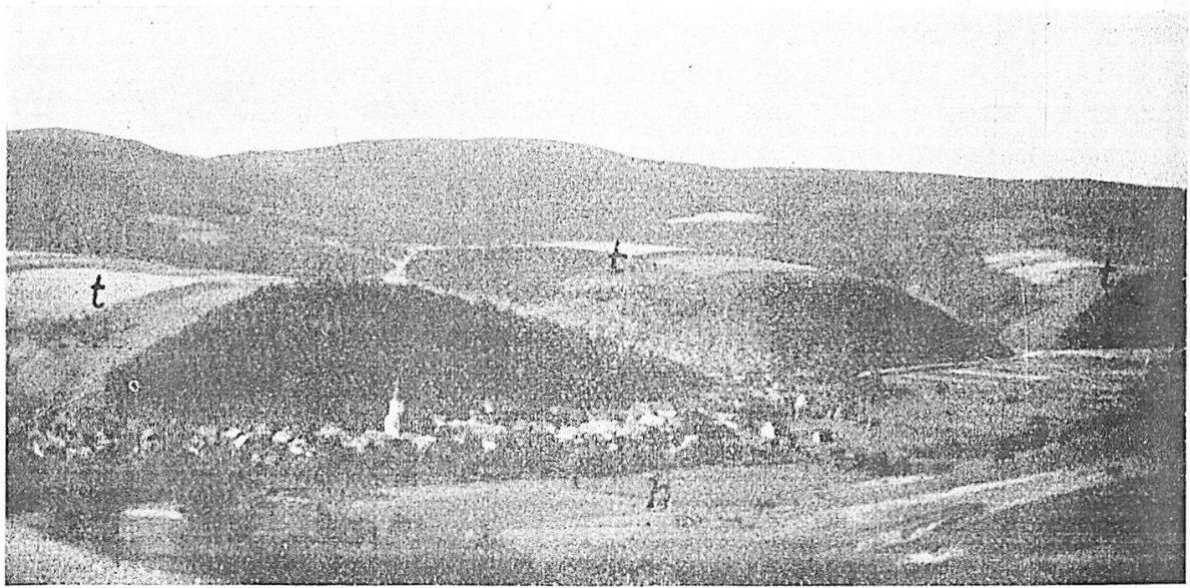
Böckh H. (1) és Vitális I. (7) szerint a Szepes-Gömöri érc-hegység déli lejtőjét borító mészkőtakaró nagyjából NyDNy-KÉK-i csapásai enyhe redőkbe gyűrődött. A mészkőfennsík részletek széles, lapos szinklinálisok, míg a folyóvölgyek meredekebb s részleteiben erősebben gyűrt antiklinálisok mentén alakultak ki.

Schréter (6) Aggtelek és Trizs között mutatott ki egy lapos szinklinálist, mellyel az északon határos antiklinálist a Jósva-völgyben lelte fel.

Egész területünk valóban egy hatalmas K-Ny-i irányú antiklinális részlete. Az antiklinális tengelye nem vízszintes, hanem enyhén nyugat felé lejt, úgy, hogy a réteghatárok kelet felé mindig magasabb nivóba jutva a völgyoldalakon, a rétegekibúvások sávjai távolodnak egymástól s középen idősebb képződmények jutnak a felszínre. Az antiklinális keleti vége még kinyomozatlan, de valószínűnek tartom, hogy az általános nyugat felé való dőlés csupán a Bódva-völgy karbon kibúvásainál szűnik meg.

Az antiklinális széleihez kétoldalt egy-egy alárendelt szinklinális és antiklinális is csatlakozik. Ez a két párhuzamos oldalredő a völgyoldalakon, a fennsík szélein húzódik és helyenként megszakad. Nagyjából beleilleszkedik a főtengely irányába és néha igen meredek dőléseivel a réteghatárok vonalának futását függetleníti a keresztvölgyek domborzatának eltérítő hatásától.

A sötét mészkő pásztája a jósvafői barlangbejárat közelében bukkan fel a közép-triász fehér mészköve alól és csakhamar kettéválva a lemezes mészkőnek ad helyet. Jósva-fő nyugati szélein a kőzetpadok helyenként kaotikusan gyűrtek. A völgyön szelvényt fektetve keresztül (3. ábra) határozottan úgy látszik, mintha a nyugodtabb településű közép-triász meszek takaróját mintegy átdöfné a fedőrétegek alatt kis részleteiben kaotikusan összegyűrt, plasztikusabb lemezes mészkő.

3. ábra. A Jósua-völgy Petrinél dél felől tekintve,
t = pleisztocén terasz, h = holocén völgysík.

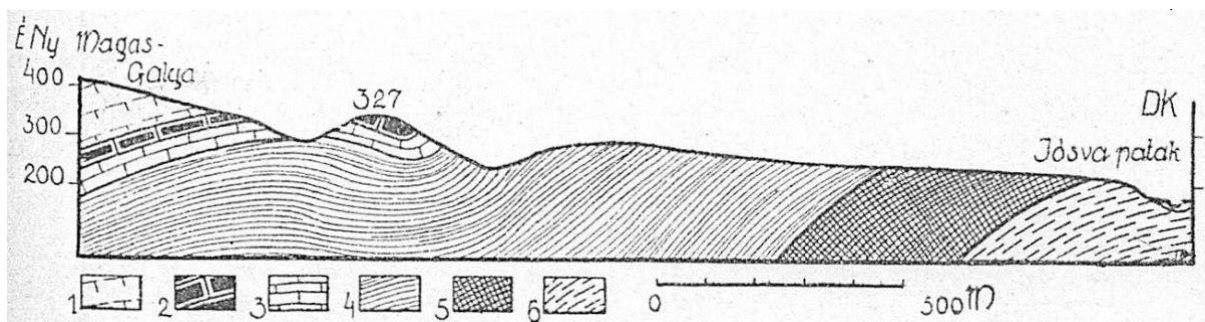
Jósvafő és az Almás-szőlő között jól feltárva észlelhető egy szabályos kis szinklinális. Déli fele félkörívben meghajlott, lapos antiklinális hullámon át kapcsolódik a vonulat szélének általános délnyugati dőlésébe. A Jósvafő-Aggteleki országút szerpentinje mellett észlelhető települési zavarok esetleg nyugati folytatását képezik ennek az alakulatnak. Az északi völgyoldalon húzódó oldalredő, Jósvafő közelében, a közép triász fekete mészkövének élére állított rétegeivel kezdődik. Itt is úgy látszik, mintha a gyűrő erő a nyugodtabb takaró szélein meredekebben préselte volna fel a rétegeket, mint másutt.

A karsztosodott felületű, olykor padozatlan közép-triász fehér mészkőben a dőlés mérése sok helyen lehetetlen s így a település sem tisztázható teljes biztonsággal. A Magas-galya oldalában másfél kilométeres darabon összefüggően mutatható ki egy széles és lapos szinklinális, melyet az alsó triász határán egy keskeny és igen meredek, olykor élére állított redő kísér.

Az antiklinális rendszer középső főredőjének tengelye jódarabon összeesik a Jósua patak futásvonalával s itt az alluviális takaró miatt nem tisztázható a boltozat közepének elrendeződése.

A Jósvafő-Petrii országút 200-as pontjánál levő kanyarban emelkedő sziklák élére állított és kétoldalt meredeken divergáló rétegei, szintén azt mutatják, hogy nem boltozat, hanem feltorlódás képezi az antiklinális közepét. Ezzel szemben Petri környékén a werfeni márgapalák és szilánkos mészkő elrendeződése szabályos kupola részletet alkot.

A rétegek településében diszkordancia nem mutatható ki. A legmeredekebb helyzetű rétegek dőlése is egyenletesen csökken a lankásabb rétegek felé. A lemezes mészkő az egymást keresztező völgyek torkolatában kaotikusán gyűrt. Ilyen helyeken néha pár méteres legyezők és egymáson átbuktatott kis takaróredők gyakoriak.

5. ábra. 1 = Középtriász fehér és világosszürke mészkő, 2 = középtriász sárga mészkő, 3 = középtriász (anisusi) sötétszürke mészkő, 4 = campilli lemezes mészkő, 5 = a. triász agyagmárga, 6 = a. triász szilánkos mészkő.

A Jósua völgy tektonikája gyűrődéses, de kimutatható utólagos töredezettség is. A vetők mentén a mozgás nem vertikális, hanem főképpen horizontális irányban történt.

A Baradla barlang jósvafői tárójának falában igen jól észlelhető egy 45 fok alatt nyugatra dőlő vető fényes csuszamlási lapja. A barlang iránya egybeesik a vetővel s valószínűleg ennek mentén alakult ki. Feltételezhetjük, hogy a többi, nagyjából egyenes vonal mentén húzódó járat szintén ilyen módon preformált. Jósvafőtől északra határozottan látszik a két völgyoldal rétegeinek eltolódása egy, ugyancsak észak-déli csapású, sík mentén.

A Jósvafő-Szini országút partbevágásában jól feltárva látjuk a vetőket. Némelyik fényes, harnisos felülete több négyzetméter darabon ki van bontva. Ezek a vetősíkok DNy és DK felé dőlnek. Nevezetes a Bojamér patakjának beömlésénél az agyagmárga határon észlelt vető; ennek mentén úgy tolódtak el a rétegek, hogy a völgy túlsó oldalán a közethatár eltávolodott s nem képezi folytatását a helyén maradt darabjának.

Egész területünk tehát a Gömör-Tornai mészkőfennsíkok gyűrődési rendszerébe tartozik. Az alsó Jósua-völgy és a tőle délre elterülő dombvidék további bejárása lesz hívatva eldönteni, hogy a redőrendszer hogyan simul a karbon rétegek keleten felbukkanó tömbjére és miképpen megy át a Rudabányai hegység vetőkkel szétदारabolt rögcsoportjába.

Készült a kir. m. Pázmány Péter tudományegyetem Földtani Intézetében.

IRODALOM.

1. Böckh Hugó: Néhány adat a szilicei mészplató geológiájához. Földt. Int. Évi J. 1907-ről. 40 old.
2. Foeterle: Das Gebiet zwischen Forró, Nagyida, Torna, Szalóc, Trizs und Edelény. Verhandl. d. K. K. Geol. R. A. Wien, Jahrg. 1868., p. 276. — Vorlage d. Geol. Detailkarte d. Umgeb. v. Torna und Szendrő. Verhandl. d. K. K. Geol. R.-A., Jahrg. 1869., p. 147.
3. Hochstetter: Über die geol. Beschaffenheit d. Umgegend v. Edelény bei Miskolc in Ungarn. Jahrb. d. K. K. Geol. R.-A. Wien, Bd. VII., pag. 629, 1856.
4. id. Lóczy Lajos: A Balaton környékének geológiai képződményei. Budapest 1913.
5. Pálffy Mór: A rudabányai hegység geológiai viszonyai és vasérctelepei. A M. Kir. Földt. Int. Évkönyve. XXVI. k. 2. f. 1921.
6. Schréter Zoltán: Aggtelek környékének földtani viszonyai. Jelentés 1925—28. A M. kir. Földt. Int. Évi J. 1935.
7. Vitális István: A Bodva-Tornaköz körny. földt. viszonyai. A M. Kir. Földt. Int. Évi J. 1907-rl. 45. old.

* Előadta a Földtani Társulat 1935. okt. 2-i szakülésén.

** Schréter Zoltán főgeológus úrnak ezúton is köszöneteimet fejezem ki a bejárás megkezdésekor nyújtott értékes tanácsaiért.

*** A gyűjtött kövületek feldolgozását Kutassy E. egy. magántanár úr volt szíves vállalni s a teljes kövületjegyzéket ő fogja leírni. Itt csak az eddig meghatározott jellemzőbb és jobb megtartású alakokat említem meg szíves közlései nyomán.

(Földtani közlöny. – 65. (1935) 10-12., p. 291-300)

A kövi rigó.

Szemere László

A nálunk is honos, közönségesebb rigókról volt már szó lapunk hasábjain, hogy sorozatuk teljes legyen, ismertetek itt egy olyan rigót, amely sziklás, köves, gyéren fásított helyeken tanyázik.

Ez a címbeli kövi rigó, melynek ritkább rokona, a kék kövi rigó ugyancsak említendő, habár Magyarországon alig fordul elő.

Hát előbb erről írok annyit, hogy e rigónyi madár hímje túlnyomórészt palakék, kékes színű, tojója meg kékes barnásszürke. Ennyi jegy után is felismerhetjük tehát, mivel más, ilyen színű rigónk nincs. Vegyük részletesebben a nálunk is honos kövi rigót.

Ez szép, tarka, énekes rigónagyságú madár. Az öreg hímnek feje és nyaka hamvaskék, egész alsó teste élénk rozsdavörös. A hát közepe és alsó fele fehér. Szárnya, farka sötétbarna. A tojó, meg a fiatalok mindenütt pettyesebbek, azaz szürkésbarna alapszínen rozsdás-sárgán pettyezettek. A tojó ezenkívül fehér torkú, hasi része meg rozsdás-sárga.

Tehát a tojó kövi rigót is felismerhetjük, mivel ilyen színösszetételű rigónk nincs. De felismerhetjük őket, hímeiket, tojókat, fiatalokat azáltal is, hogy a kő, a szikla is elemük, azon, vagy azok közelében levő fákon tanyáznak, az öregek fészkeiket sziklarésekre, de várbástyák, falak részébe is rakják.

Eszerint előkerül a kövirigó olyan kertekben is, amelyek sziklás-köves hegyoldalig nyúlnak. Így rovarirtásukkal némi hasz-

not is hajthatnak. Csak keveset, mert hiszen nincs e rigónak tömege; ahol van is, egy-egy község határában 1-2 párban költ csak. Hanem amiért a kövi rigó felettébb megbecsülendő, az a hímeknek gyönyörű éneke s tarka tollazattal ékeskedő egész megjelenése.

(Növényvédelem, 1935, vol.11, no.7, p.155-156)